

MŰTERMEKBEN

Sinkó János festőművésznél

— Nemrégiben arról beszélt: most már nekifoghat a komolyabb munkának. Megvannak hozzá a feltételek. A lakás, némi anyagi tőke s legfőképp a műterem. Csak ebben a sorrendben tudja elképzelni az alkotói kibontakozás lehetőségeit?

— Szó sincs erről. Fordítva is el tudom képzelni, de a konkrét megvalósítást már nem. És ezt tapasztalatból mondom. Korábban én egy szűkös gyerekszobában dolgoztam, ahol lépten-nyomon feszengtem, akadályokba ütköztem. Akárhogy is vesszük: a természetesebb, nyugalmasabb festői tevékenységhez megfelelő helyre, térre, fényre és időre van szükség. Másrészt létbiztonsági feltételekre is. Ezek nélkül óhatatlanul szétforgácsolódunk, kapkodunk.

— Valóban műves, finom skálázású, kellemes hatású festészetet művel, amely leginkább Fóth Ernő félabsztrakt piktúrájával rokonítható. Sorra-rendre bedob egy-két konkrétabb motívumot, aztán elviszi ezeket az anyagszerű, térbeli sejtelmek és végtelenségek felé. A festői szépségen kívül miféle tartalmakat, jelentéseket akar közvetíteni műveiddel?

— A műalkotást olyannak képelem, mint az életet. Nincsenek benne éles határok. Az ösztönösség, az érzelmi spontaneitás együtt van a logikusabb, tudatosabb elemekkel. Lényegében én az emberi élet ősi, elemi és megváltozhatatlan összefüggéseit keresem. Max Ernst azt vallotta: „Az igazi érzékenység akkor születik, amikor a festő felfedezi, hogy a fa örvényei és a víz kergei testvérek, a kövek és a saját arca ikerképek; s ekkor összehúzódnak lassan a világ, a művész pedig látja, hogy a látszat esői mögött feltornynosulnak a nagy és lényeges jelek, melyek egyszerre jelentik a személy és a világegyetem igazságát.”

— Szó se róla: nehéz, gyönyörű program. Csak erő, szellemi frissesség és kitartás kell hozzá. Persze most harminchét éves, és viszonylag szerencsés helyzete van. A főiskola rajz tanszékén tanít, mellette itthon is, külföldön is szép számmal kiállít. Hogyan látja saját korosztálya helyzetét?

— Ha a kollektív kapcsolatokra gondol: akkor nagyon felemás a helyzet. Mert kiállítási lehetőségeink bőségesen vannak, néha az intézmények, tanácsok vásárolnak is tőlünk. Sokkal több konkrétumot azonban nemigen tudok mondani. Amíg a 70-es esztendőben együtt szerepeltünk a BPS alkotócsoporthoz, addig baráti, közösségi erő is motivált ben-

nünket. Közös kiállítást is akartunk rendezni a Bartókban működő Grafikai Stúdióval. De nem lett belőle semmi. Pedig ebben az időben volt egy fiatal csapat Szegeden, amellyel lehetett volna valamit kezdeni. Szellektálni, támogatni, feltételeket biztosítani. Csakhogy a képzőművészet ekkoriban országosan is válságokkal küszködött. Az idősebb kollegák nemigen figyeltek a fiatalabbakra: mindenki a saját ügyeivel bajlódott. A mi generációnk tehát eléggé magára volt hagyva. Ha csinálni akarod, akkor csináljad — valahogy ezt éreztem, alig többet. Jóllehet próbálkoztak itt a fiatal művészek klubjával, ám csak próba maradt az egész. Egyébként én nem hiszek a szegedi-ségben: ez egy hamis terminus. Nekem még az a szerencsém, hogy a főiskolán dolgozom. Kollégákkal, barátokkal együtt. Ha nem így lenne: úgyszólván lógnék a levegőben.

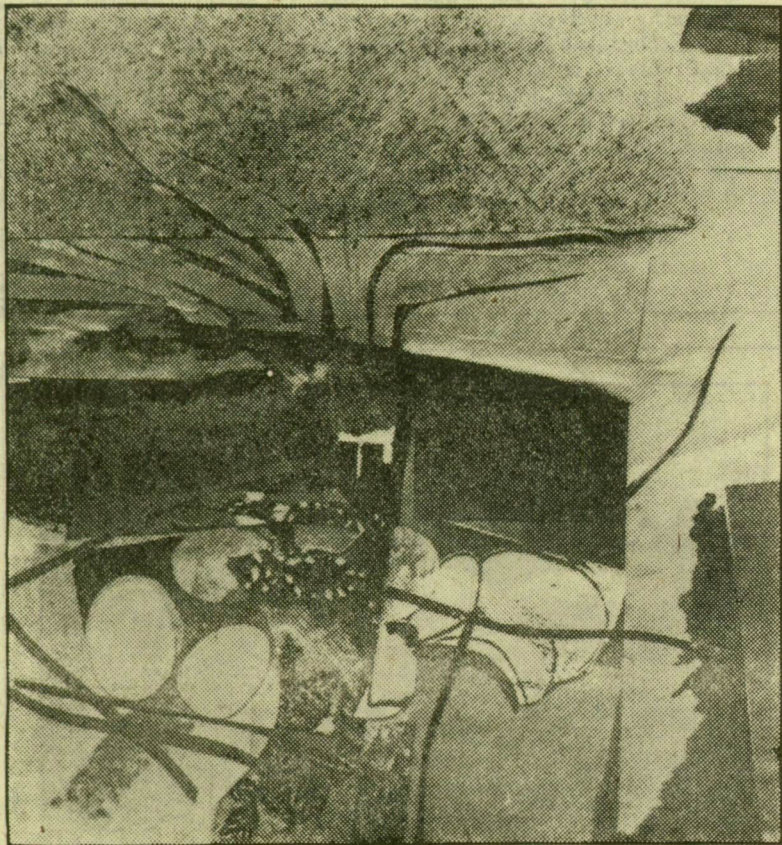
— Ezzel némileg már Szeged és a Dél-alföldi képzőművészeti közéletéről is véleményt mondott.

— Természetesen. Annál inkább, mivel a Dél-alföldi Szövetség nem tud érdemi programokat biztosítani a tagoknak. Kiállítások? Vezetőség-választások? Ebből áll az egész tevékenységünk. Közben nincs kialakult törzsközönség, igazi érdeklődés, s köztünk sincs kollektív szellemiség. De miért is lenne? Régebben Vinkler Laci bácsi, Dér Pista vagy Zombori Laci együtt dolgozott a mákói művésztelepen. Másrészt egy-egy kiállítás után jóízű beszélgetések, szakmai eszmecsere folytak a Sajtóház klubjában. Ma nincsenek ilyenek. Valahogy hiányzik a húzóerő, a szervező mecenatúra.

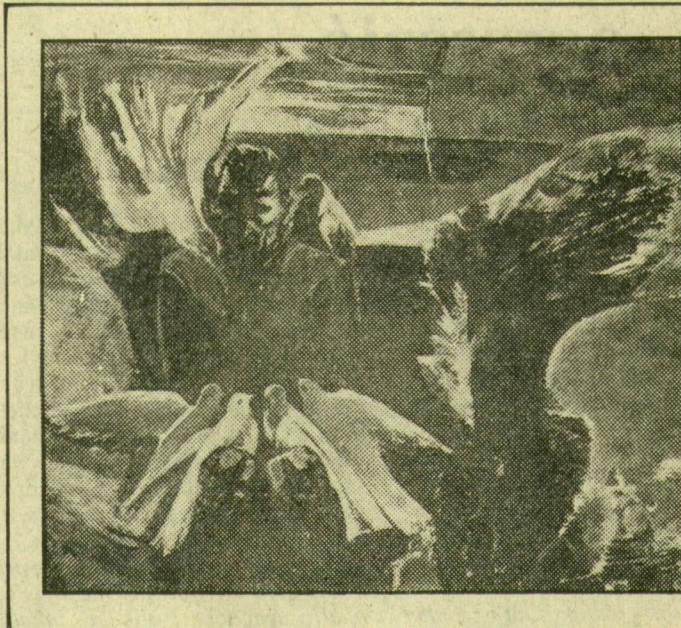
— Mint ahogy a képeiről is hiányoznak a drámaibb, markánsabb és elementárisabb hatások. Holott Ön is megvallotta: efféle motívumok is működnek. A végeredmény mégis: líra, művesség, artiztikusság. Ennyire fél a nyersebb konfliktusoktól; a keményebb, őszintébb szókimondástól? Vagy mindenképpen tetszeni akar a publikumnak?

— Nézze, a közönség egy része így is túlságosan komornak, tragikusnak tartja képeimet. Ugyanakkor ez egy meditatív piktúra, amely a lírai absztrakciót is magában hordozza. Egyébként nem a közönségre apellálok: a drámaibb munkáimnak is van vevőköre. Más kérdés, hogy a pusztulást, az elmúlást én szépek is el tudom képzelni. Ahogyan a mindennapokban is kerülöm a konfliktusokat. Kicsit örülni próbálok az életnek. Ám az is lehet: menekülök önmagam elől. Nem tudom pontosan. Ez jogos, nehéz kérdés. Ráadásul túlmutat a mostani beszélgetésünkön.

SZUROMI PÁL

SINKÓ JÁNOS KOLLÁZSA

PÁSZTOR SÁNDOR

Dal

szép vagy, szőke és szelíd
pannón-folyócskán karsú híd
fűvön a fény vagy, tavaszi víz
fiatal fákon mandulaíz

lombok zöld hűvösén
átleső nap —
friss szőna illata
szíved alatt.

DÉR ISTVÁN: APÁM GALAMBOKKAL

A történelmi út és tapasztalatai

KÁDÁR JÁNOS
KÖNYVÉRŐL

„A vezetés nem uralkodás, és a munka, amelyet mi végzünk, olyasvalaminek a szolgálata, aminél szentebb számunkra nincs: a szocialista haza, a Magyar Népköztársaság, és népünk szolgálata. Mindig tudatában kell lennünk, hogy mi nem uralkodásra elhivatott új kiválasztottak, hanem a nép szolgálatára rendelt emberek vagyunk” — fogalmazta meg Kádár János politikusi hitvallását a Hazafias Népfrent Országos Tanácsa 1961. decemberi ülésén elhangzott felszólalásában. Az idei politikai könyvnapokra megjelent kötet, amely *A szocializmus megújulása Magyarországon* címmel Kádár János elmúlt három évtizedben elmondott beszédeiből, közreadott írásából nyújt át jól szerkesztett válogatást, a fentebb idézett ars poetica megvalósításának hiteles tükörképe.

A kötetben közreadott huszonnyolc beszéd és írás három évtizedet fog át: a Szakszervezetek Országos Tanácsa X. plenumán, 1957. januárjában elhangzott hozzászólással nyit, és a Csepeli Szerszámgyárban 1986. júniusában megtartott barátsági nagygyűlésen elmondott beszéddel zárul. Áttekintést nyújt a magyar nép történetének eredményekben oly gazdag korszakáról, a sikeres kemény munkáról, a pártpolitika megújításáról, és kendőzetlenül szól az építőmunka gondjairól, nehézségeiről is. A beszédek, cikkek tanulmányozása során áttekintést kaphatunk az elmúlt három évtized szinte minden fontos — ma már a szó igazi értelmében —, történelmi eseményéről, az 1957 óta megtett útról. Az ellenforradalmi támadás visszaverése, a kommunista párt újjászervezése, a konszolidáció kibontakoztatása és megvalósítása, a mezőgazdaság szocialista átszervezése, a gazdaságirányítási rendszer reformja, a politikai mechanizmus korszerűsítése, a szocialista demokrácia kiszélesítése — címszavakban közelmúltunk történetének csomópontjai. Ha igazán korrektek akarunk lenni, akkor mindehhez hozzá kell fűznünk, hogy Kádár Jánosnak a kötetbe felvett megnyilatkozásai nemcsak az elmúlt emberöltő fordulópontjait mutatják be, hanem módszerből fakadóan számos vonatkozásban visszanyúlhatnak a felszabadulást követő évtized értékelésére is, sőt jónéhány vonatkozásban a magyar forradalmi munkásmozgalom korábbi periódusaira is.

A válogatás nyitó beszédei, cikkei az ellenforradalmi lázadás kirobbanásának okaival, a szocialista konszolidáció elvi, politikai platformjának megfogalmazásával, az újjászervezett párt vezető szerepének helyes értelmezésével és érvényesítésével foglalkoznak. Már itt az olvasó elé tárul Kádár Jánosnak az a mindvégig érvényesülő törekvése, hogy a társadalmi valóság mélyesges tisztelése alapján, a valóságos érdekek, törekvések figyelembevételével fogalmazza meg mondanivalóját. Ezért tekinthetők — többek között — a szakmai érdekképviseleti szervezetek feladatairól 1957. januárjában elhangzott szavai hosszú távon érvényesnek: „Szólnom kell még a munkásérdekek, a dolgozók érdekeinek

helyes szolgálatáról. Ez a szakszervezet elsőrendű feladata. A szakszervezetnek szolgálnia kell a munkásosztály napi érdekeinek védelmét, de a munkásosztály alapvető, általános érdekeit is. A munkásosztály elemi érdeke az, hogy a szocialista társadalom építése megfelelő ütemben folyjék, és teljes befejezést nyerjen Magyarországon; hogy Magyarország szocialista ország legyen, mindenféle kapitalista kizsákmányolástól mentesen. A szakszervezetek érdeke és feladata, hogy ezt az alapvető célt szolgálják. A másik feladata a munkások napi érdekeinek szolgálata.”

A kötetben Kádár Jánosnak számos olyan beszéde is megtalálható, amely napjainkban már kortörténeti dokumentum. Ilyen a Hazafias Népfrent Országos Tanácsa 1961. decemberi ülésén elhangzott felszólalása, amikor olyan lényeges és fontos kérdéssel szökött, mint a közélet tisztasága, a szocialista nemzeti egység kibontakoztatása. Ekkor hangzott el először a nyilvánosság előtt az MSZMP szövetségi politikájának az az alapelve, mely azóta az „aki nincs ellenünk, velünk van” szállóige formájában világszerte közzismertté vált: „Igenis úgy vesszük: aki nincs a Magyar Népköztársaság ellen, az vele van; aki nincs az MSZMP ellen, az vele van; és aki nincs a népfrent ellen, az vele van.”

A válogatást olvasva az íráskor, megnyilatkozások képet nyújtanak Kádár János államférfiúi, politikusi, emberi magatartásáról, személyisége jellemzőiről. Ahogy egyik megnyilatkozásában megfogalmazta, nem akart történelmet „csinálni”. Mégis nem csupán elemezte és értékelte a hazai fejlődés mozgatórugóit, eredményeit és gondjait, sikereit és nehézségeit, hanem eközben a tények, a valóság ismeretében, arra támaszkodva véleményt nyilvánított olyan döntő kérdésekről is, mint az elmélet és a gyakorlat, a cél és az eszköz viszonya, a közügy és a magánügy köztötődése, a megújulási készség és a folytonosság érvényesítése. Szavait minden kérdésben a nyílt, őszinte hang, az eredmények és sikerek megbecsülése, elismerése, ugyanakkor a hiányosságok, gyengeségek kritikus feltárása jellemezte és jellemzi. Ez tükröződött — többek között — a Központi Bizottság 1984. áprilisi ülésén elhangzott felszólalásában is (amely e kötet lapjain került nyilvánosságra): „A közhangulatot, amennyire lehetséges, megpróbáljuk követni. Látjuk ennek változását és hullámlását, mert a jelentéseket nem szépitik meg. Ezekből és egyéb jelekből számomra az a következtetés adódik — mondotta —, hogy nagyon tiszteltetreméltó a mi dolgozó népünk helytállása, és ennek óriási jelentősége van. Ebben sok minden szerepet játszik. Többek közt az, hogy a párt, a kormányzat, a rend-

szert bizonyos hitelt szerzett politikájával a nép előtt, és valamit el is ért általa. Innen a nép türelme. De ne tévesszük össze a gazdasági ügyekben járatos, és az ügyeket kézben tartó vezetők ezreit, tízezreit a milliókkal. Higgyék el, elvtársak, hogy az a sokszor hangzott hivatkozás a „nemzetközi gazdasági körülményekre” és „az életszínvonal területén elért eredmények megőrzésének” jelszava nem tartható. Többféle oknál fogva nem tartható. Nem tartható azért, mert ezzel a párt, a rendszer nem tud perspektívát mutatni a dolgozó népnek.”

Külön válogatást is megérdemelnének azok a beszédek, cikkek, amelyek a szocialista építési tapasztalataival, a megtett három évtizedes úttal, a marxizmus-leninizmus magyarországi adottságok és hagyományok figyelembevételével történő alkalmazásával és továbbfejlesztésével foglalkoznak. Elméleti megközelítésben, ugyanakkor szorosan a gyakorlati tapasztalatok szem előtt tartásával, azokra építve fejt ki gondolatait olyan fajsúlyos kérdésekről, mint a magyarországi osztályharc és a szocialista építőmunka tapasztalatai, a lenini tanítás alkalmazása, a szocialista világrendszer fejlődésének fő kérdései. A kötet lapjain kirajzolódik a Magyar Népköztársaság külpolitikájának, az MSZMP nemzetközi tevékenységének fő jellemzői, amelyek országunknak és pártunknak elismerést és megbecsülést szereztek szerte a világban, barátaink és a tőkés államok körében egyaránt. A külpolitika alapján képező magyar—szovjet kapcsolatok lényegét összegezte Kádár János 1986. júniusi — már említett — beszéde is: „Tárgyalásainkon ismét bebizonyosodott, hogy egységünk szilárd és megbonthatatlan, mert közös marxista-leninista elveink alapján, valamint országaink alapvető érdekeinek és távlati céljainak egybeesése nyomán partjaink a szocialista építés és a világhelyzet kérdéseit azonosan itéljük meg. Közös az elhatározás abban, hogy a kétoldalú magyar—szovjet együttműködést minden területen továbbfejlesztjük és magasabb színvonalra emeljük, s abban is, hogy a nemzetközi kérdésekben együtt, azonos céllal: a viszonyok megjavításáért, a tartós békéért, az emberiség nyugodt, pusztító fegyverektől mentes jövőjéért küzdünk.”

A szocializmus megújulása Magyarországon címmel megjelent válogatás egy helyes politikai és egy népszerű politikai, az MSZMP politikájának és Kádár Jánosnak hiteles tükre. Az íráskor, beszédek soraiban megtalálhatók emellett egy olyan kommunista államférfi, politikusi ember habitusának jellemzői is, aki magáról így nyilatkozott: „én magamat szerencsés embernek tartom, és boldog is vagyok abban az értelemben, hogy a meggyőződésem szerint életem minden körülmények között és olyan ügyért tudtam dolgozni és harcolni, ami nekem mint embernek mindig szívügyem volt. Az eszem is ezt diktálta, a szívem is ezt diktálta.”

(Kossuth Könyvkiadó)

BOTOS JÁNOS